

KL

› BESKÆFTIGELSE
NOVEMBER 2022

UDSPIL

GENTÆNK DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSESENSINDSATS

GENTÆNK DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSE- INDSATS

Den aktive beskæftigelsesindsats er under heftig debat. Eller rettere – konstruktionen jobcentre bliver diskuteret, mens drøftelsen om, hvilken beskæftigelsespolitik vi ønsker, er helt glemt.

Enkeltager har fortrængt nuancer og fakta – og dermed også en vigtig diskussion om, hvordan vi i Danmark skal føre en aktiv beskæftigelsespolitik, der passer ind i en tid, hvor økonomisk tilbagegang lurser, og hvor eksperter spår, at beskæftigelsen vil falde.

Debatten handler i høj grad om ressourceforbruget. Ledigheden er historisk lav men uden, at ressourceforbruget er fulgt med ned. Et andet tema i debatten er, at særligt den gruppe af borgere, der har problemer udover ledighed, ikke får den rette indsats og hjælp. Endelig er et tredje tema, at systemet er sandet til i bureaukrati. Konklusionen er desværre i vidt omfang besparelser i at lukke jobcentrene. En konklusion, der er blevet accelereret af folketingsvalgekampen, hvor jobcentrene primært har indtaget rollen som besparelsesobjekt for andre politiske løfter.

Over 1 mio. borgere og et utal af virksomheder er hvert år i kontakt med landets jobcentre. De fortjener mere end hurtige snuptagsløsninger i en valgkamp.

KL har længe ment, at der er behov for at gentænke beskæftigelsesindsatsen. Ikke fordi intet fungerer. Tværtimod er der rigtig meget, der fungerer rigtig godt. Bl.a. er den aktive beskæftigelsesindsats en væsentlig årsag til, at rigtig mange har fået hjælp til at komme i job, og at Danmark i dag har en sund og robust økonomi. Hvis man med de markante besparelser, der er lagt op til fra begge sider af Folketinget, amputerer den aktive beskæftigelsesindsats, kan det på den lidt længere bane blive en dyr besparelse.

Men vi kan og skal gøre det bedre. For der er også mange ting, der kan gøres bedre. Folketinget bærer et stort ansvar for konstruktionen af de kommunale jobcentre og en meget omfattende og kompliceret lovgivning, der styrer alt for detaljeret på processer. Det har ført til eksempler på borgere, som har været igennem langvarige og opslidende forløb. Og tingene går nogle gange skævt for kommunerne.

KL er ikke hellig omkring konstruktionen jobcentre. Det er mursten om en indsats. Det vigtige er, at vi fastholder en aktiv beskæftigelsesindsats. Til gavn for borgerne, virksomhederne og samfundsøkonomien. Derfor er der brug for, at vi dvæler lidt ved, hvad der egentlig er formålet med den aktive beskæftigelsesindsats? Hvad ønsker man at opnå politisk? Hvad ser ud til at have fungeret? Og hvor skal vi prøve at finde nogle bedre svar?

Med det her udspil er det KL's ønske at spille ind i debatten med konstruktive forslag til udviklingen af fremtidens aktive beskæftigelsesindsats. Det er vores håb, at der kan findes løsninger med bred opbakning både i Folketinget og hos arbejdsmarkedets parter. Beskæftigelsesindsatsen kan ingen lykkes med alene.

FORMÅLET MED DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSESINDSATS

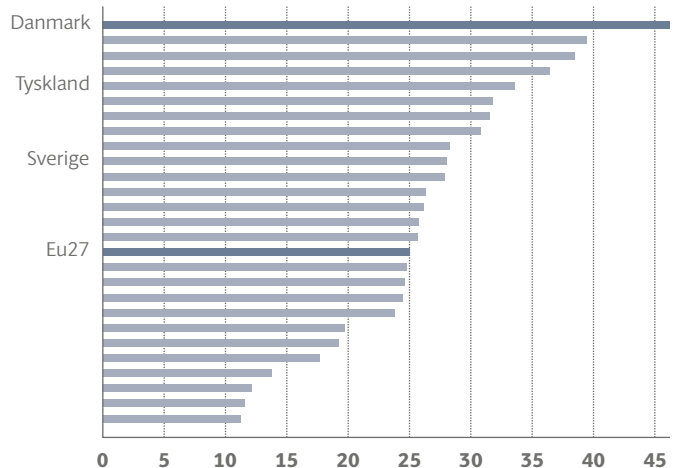
I Danmark har vi en arbejdsmarkedsmode, som mange andre lande ser på med beundring. Arbejdsmarkedet er fleksibelt med høj mobilitet samtidig med, at der er et forholdsvis fint-masket socialt sikkerhedsnet med relativt høje ydelser. Modellen kaldes flexicurity.

Den aktive beskæftigelsesindsats er en væsentlig forudsætning i den model. Den bygger på en grundlæggende ret og pligt-tankegang, hvor man har ret til at få noget, mod at man også bidrager. Den er med til at hjælpe borgere, der bliver ramt af ledighed, hurtigst muligt videre i et nyt job. Og for dem, der har udfordringer udover ledighed, er det netop en jobrettet indsats kombineret med øvrige relevante indsatser, som gør, at det kan lykkes at få en plads i arbejdsfællesskabet eller komme tættere på.

Ser man på de kolde fakta, er der ingen tvivl om, at den danske model virker. Den strukturelle ledighed er faldet fra 11 pct. i 1993, hvor man begyndte at udrulle den aktive beskæftigelsesindsats, til 4 pct. i dag (professor i økonomi Michael Rosholm, Jyllands-Posten den 10. oktober 2022). Og Danmark er det land i EU, hvor ledige hurtigst kommer i arbejde igen.

› **Figur. Danmark er det land i EU, som er hurtigst til at få folk tilbage i arbejde efter 3 måneder**

Andel ledige i job efterfølgende kvartal

DILEMMAER I DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSESINDSATS

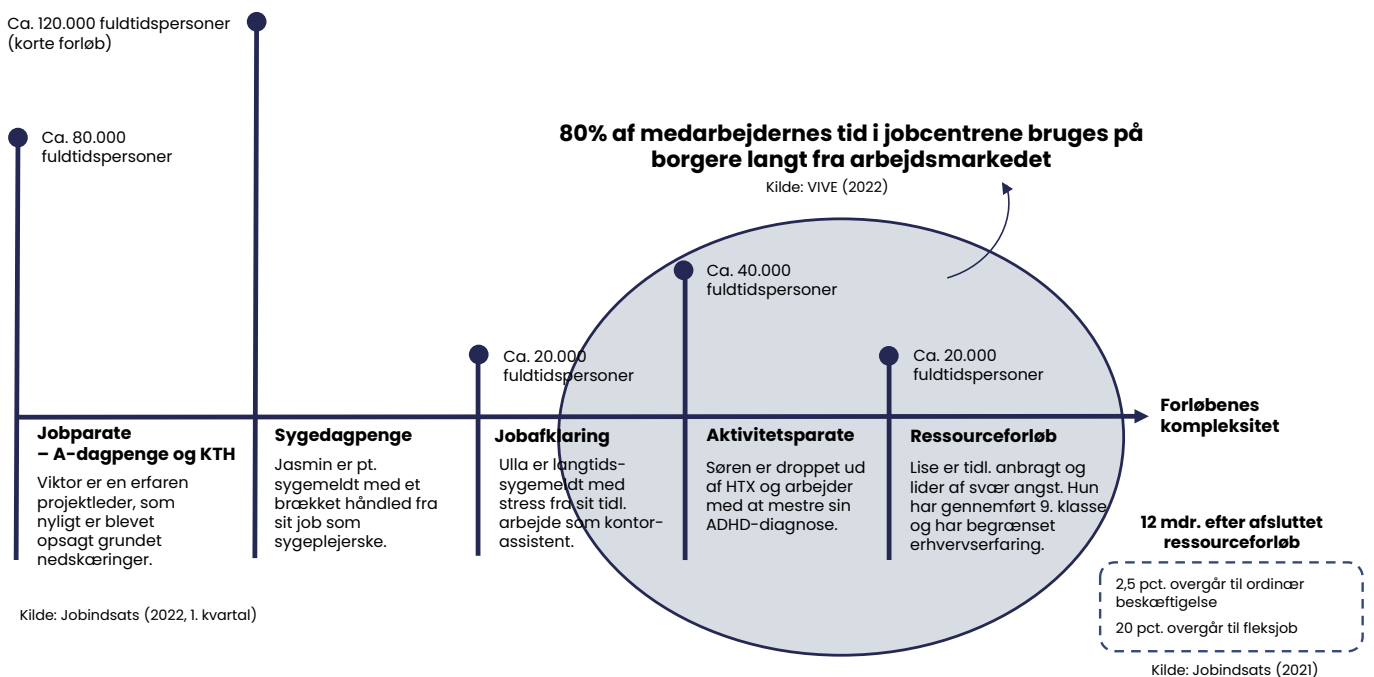
Selvom den aktive beskæftigelsesindsats kan fremvise gode resultater, er den også fyldt med dilemmaer og dermed også vanskelige politiske valg. Et af dilemmaerne er fx, hvor bredt man definerer borgerens forpligtelse til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, og hvad konsekvensen er, hvis man ikke vil eller ikke kan? Et andet dilemma handler om de udsatte borgere. Hvornår er en tilknytning til arbejdsmarkedet realistisk? Og hvor lang tid kan man være på en midlertidig ydelse? Hvad er målet for denne gruppe, får for mange eller for få en førtidspension? Der er ingen lette svar.

Jobcentrene har på mange måder en dobbelt rolle. Opgaven er at understøtte ledige – også dem langt fra arbejdsmarkedet – i at komme tilbage i job. Samtidig har de en klar myndighedsop-

gave i forhold til at sikre, at de ledige udnytter deres arbejdsmuligheder og står til rådighed. Dels for at sikre så stort et arbejdsudbud som muligt, men også ud fra en antagelse om, at en tilknytning til arbejdsmarkedet for de fleste mennesker er det bedste udgangspunkt for et godt liv. Ambitionen om at få flere ledige på kanten af arbejdsmarkedet med, handler både om at øge den enkeltes livskvalitet og evne til at mestre sit eget liv, men også om at øge arbejdsudbuddet.

Det er først og fremmest det politisk ønskede øgede fokus på borgere langt fra arbejdsmarkedet, der er årsagen til, at ressourceforbruget i jobcentrene ikke er reduceret i takt med den faldende ledighed. Figuren ovenfor viser, at 80 pct. af medarbejdernes tid bruges på denne gruppe.

› **Figur. De udsatte borgere fylder mere i beskæftigelsesindsatsen**

5 FORSLAG TIL FREMTIDENS BESKÆFTIGELSESPOLITIK

I bestræbelserne på at håndtere de beskrevne dilemmaer er systemet knopskudt. Det har gjort det tungere og tungere at administrere og i nogle tilfælde kommer borgere i klemme i systemet. Der er ikke behov for hverken en trimning eller lapning af systemet. Der er behov for en gentænkning af hele området.

Vi bør lægge diskussionen om "for og imod jobcentre" bag os og i stedet sammen finde en ny fortælling, som alle kan bakke op om. Vi skal gøre op med mistillid til de ledige og medarbejderne. Gøre op med de alt for mange regler og knopskydninger. Og med det overdrevne fokus på dokumentation, "tælleri" og kontrol. Beskæftigelsesindsatsen handler på linje med andre velfærdsområder om rigtige mennesker og varme hænder. Vi skal finde en bedre ramme, hvor dem, det handler om, er i centrum.

KL foreslår fem pejlemærker for fremtidens beskæftigelsespolitik:

1. Sæt fagligheden fri og mål på resultater
2. Tag ordentlig hånd om de udsatte borgere
3. Bevar en kommunal forankring – af hensyn til borgere og virksomheder
4. Gør beskæftigelsesindsatsen langt mere digital
5. Skab et bredt ejerskab til beskæftigelsesindsatsen

SÆT FAGLIGHEDEN FRI OG MÅL PÅ RESULTATER

Beskæftigelsesindsatsen er sandet til i paragraffer og krav til medarbejderne om at vejlede, føre samtaler, tælle og dokumentere. Der er en detailregulering og mikrostyring, som hverken skaber værdi for borgere eller virksomheder. Eksempelvis opdeles de ledige i 13 forskellige målgrupper, som både medarbejdere og borger skal orientere sig i for at vide, hvilke regler og krav der gælder.

Detailreguleringen spænder ben for, at vores kompetente medarbejdere kan udfolde deres faglighed fuldt ud, og at borgerne dermed kan få det individuelt tilrettelagte forløb, der giver det bedste resultat. Redskabskassen er god nok. Men medarbejdere og ledere kan godt finde ud af, hvornår der skal bruges en hammer, og hvornår der skal bruges en skruetrækker.

Reglerne betyder også, at borgerne oplever hyppige sagsbehandlerskift, hvis de skifter målgruppe eller ydelse. Det er veldokumenteret, at det påvirker muligheden for at komme i arbejde negativt. Og detailreguleringen fører i nogle tilfælde også til alt for rigid fortolkning af reglerne og dermed uværdige forløb for borgerne.

Alt det bliver ikke bedre, hvis ikke vi tænker lovgivningen helt forfra. Det er erkendt bredt i kommunerne. Derfor ansøgte mere end halvdelen af landets kommuner også om at blive velfærdskommune på beskæftigelsesområdet og blive frisat fra de statslige regler.

En gentænkning af indsatsen skal bygge på tillid. Tillid til, at ledige, sygemeldte og borgere med sammensatte udfordringer generelt ønsker at komme tilbage i job og bidrage efter evne. Tillid til, at medarbejderne har kompetencerne til i samarbejde med borgeren at finde en vej hen til målet. Og endelig tillid til, at lokale ledere og politikere tager ansvar for en indsats med fokus på resultater, en relevant beskæftigelsesindsats for alle målgrupper og en god virksomhedsservice.

KL foreslår derfor, at man gentænker beskæftigelsesindsatsen med en ny lov. Det skal være en rammelov med en tydelig formålsbestemmelse og helt fri for detaljerede regler om, hvordan og hvornår opgaven præcis skal løses. Et opgør med samtalefabrikker og praktikmøller. Men ikke et opgør med samtaler og praktik som redskab – de skal bruges, når det passer til situationen.

Og så skal vi i stedet måle på resultaterne. Men det er ikke et resultat, om samtalerne er blevet afholdt rettidigt. Spørg i stedet borgerne, om de føler sig hjulpet. Kommunerne er ikke bekymrede for, hvad de svarer.

TAG ORDENTLIG HÅND OM DE UDSATTE BORGERE

Der er blevet foreslået markante besparelser på beskæftigelsesindsatsen. Der er i den forbindelse blevet peget på, at udgifterne til beskæftigelsesindsatsen ikke er faldet, selvom ledigheden er historisk lav.

Forklaringen er, at de sidste 10 års beskæftigelsespolitik – og herunder 72 politiske aftaler og reformer – har haft fokus på, at så mange borgere som muligt får en tilknytning til arbejdsmarkedet. Det har betydet, at 3 ud af 4 borgere, vi møder i jobcenteret, har andre udfordringer end ledighed, og at cirka 80 pct. af medarbejdernes tid bruges på denne gruppe. Tilknytning til arbejdsmarkedet er både et mål i sig selv – af hensyn til arbejdsudbuddet – men også et middel til et bedre liv. For al erfaring viser, at en tilknytning til arbejdsmarkedet – stor eller lille – gør en kæmpe forskel for borgerens livskvalitet.

Og rigtig mange har skiftet kontanthjælp ud med løn. Vi har aldrig haft så få på kontanthjælp, som vi har lige nu – 53.500 færre end for ti år siden. Og blandt dem, hvor ordinær beskæftigelse ikke er realistisk, har der været en markant stigning i andelen, som får et fleksjob.

Men der er en lille gruppe på langvarig kontanthjælp, som vi ikke får hjulpet godt nok i dag, og som ender med at skulle trækkes igennem urimeligt mange og lange forløb. Der er brug for friere rammer til at finde de rette løsninger sammen med den enkelte borger. Det handler både om regler, men også om den tilgang og det syn, vi i kommunerne har på borgerne.

Ambitionen med reformerne – et jobfokus i indsatsen for alle – har været den rigtige. Og investeringen har også givet resultater. Om det er pengene værd, er et politisk valg. Men besparelser i den størrelsesorden, som er foreslået, vil have betydelige konsekvenser for indsatsen over for de borgere som har behov for indsatser på tværs af social, sundhed og beskæftigelse. Både menneskelige konsekvenser og økonomiske, når langt flere vil ende på permanent offentlig forsørgelse. Det er man nødt til at gøre sig bevidst.

KL anbefaler, at vi investerer i mennesker og går efter at få forløst deres potentiale frem for at sende udsatte borgere på permanent passiv forsørgelse. Hvis altså der er et potentiale for progression mod beskæftigelse – hvis ikke skal man have førtidspension. Og man bør se på rammerne for indsatsen, så vejen til en afklaring ikke bliver for kompleks og lang.

BEVAR EN KOMMUNAL FORANKRING

Ansvar for beskæftigelsesindsatsen skal fortsat være kommunalt forankret. Det skal den, fordi kommunerne er dem, der kan tage det overordnede myndighedsansvar og tænke på tværs af alle aktører og indsatser.

Det skal den også, fordi kommunerne har en tæt kontakt til de lokale virksomheder, som giver nogle helt særlige forudsætninger for at finde det gode match mellem ledige og virksomheder. Kommunerne er også dem, som har forudsætningerne for at arbejde helhedsorienteret med borgere, der har komplekse udfordringer, og som har behov for en indsats på tværs af beskæftigelses-, sundheds- og socialområdet. Det er fx unge med psykiske udfordringer, store sociale problemer og uden uddannelse. Det er kontanthjælpsmodtagere, hvor knap halvdelen har haft et forløb i psykiatrien, og 8 ud af 10 har helbredsproblemer. Det er sygedagpengemodtagere med langvarige diagnoser, og det er borgere med handicap. Mennesker, som har behov for en ekstra indsats. Og mennesker for hvem selv en lille tilknytning til en arbejdsplads kan være af stor betydning for deres livskvalitet. Mennesker, som har brug for en lang række af kommunens tilbud for at kunne komme videre i livet.

Kommunal forankring betyder ikke kommunalt monopol på indsatsen. Opgaven skal løses i samspil med private aktører og i forpligtende partnerskaber. Det betyder heller ikke, at indsatsen nødvendigvis løses inden for kommunegrænsen. Kommunerne skal derfor udbygge og styrke de tværkommunale rekrutteringsfællesskaber i hele landet.

GØR BESKÆFTIGELSESINDSATSEN LANGT MERE DIGITAL

Flertallet af borgere i Danmark forventer flere og bedre digitale løsninger. Derfor foreslår KL, at vi i langt højere grad bruger de digitale muligheder til at modernisere beskæftigelsesindsatsen og tilbyde borgere og virksomheder nye digitale services, der matcher borgerne og virksomheders forventninger til en effektiv, fleksibel, individuel og bekvem service.

KL foreslår et Virtuelt Jobunivers, hvor visionen er, at ledige og sygemeldte tilbydes en digital værktøjskasse, der 24/7 understøtter deres vej tilbage i job. Mange kommuner tilbyder allerede ledige forskellige former for digitale værktøjer, og vi oparbejdede også gode erfaringer i coronatiden. De fleste ledige er klar, og relevante løsninger findes på markedet. Det skal bruges mere offensivt for alle målgrupper, der har glæde af det i fremtidens beskæftigelsesindsats.

BREDT EJERSKAB TIL BESKÆFTIGELSESINDSATSEN

Vi skal i fællesskab på tværs af partier i Folketinget, arbejdsmarkedets parter, a-kasser og kommuner m.fl. tage et fælles ansvar for beskæftigelsesindsatsen. Den er vigtig – for den enkelte borger, for virksomhederne og vores fælles økonomi. Ressourcerne kan både bruges mere effektivt, og borgerne kan få en bedre indsats.

KL foreslår et bredt forlig om en ny samlet ramme for indsatsen. En aftale, der også handler om, at vi på tværs af Folketinget og kommunerne skal tage et fælles politisk ansvar for at lykkes med indsatsen. Derfor bør alle relevante aktører samles i et partnerskab, hvor udfordringer, dilemmaer og ikke mindst løsningsforslag kan drøftes og præsenteres for de ansvarlige politikere. Så vi i fællesskab kan løse opgaven. Det skal være et rum, hvor kæpheste parkeres uden for døren, og alle parter konstruktivt bidrager til løsningerne.

Der er mange veje til job og mange aktører på området. Det skal vi bruge aktivt. Der er i dag i hele landet gode lokale og tværkommunale samarbejder mellem jobcentre og a-kasser. Og med virksomheder, erhvervsorganisationer, fagbevægelsen, boligsekskaber m.fl. Det skal vi stå på og udbygge måske i mere formelle partnerskaber.

OM DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSESSINDSATS

VIDSTE DU...

1 mio

borgere er i kontakt med jobcentrene hvert år

80 %

af virksomhederne, der samarbejder med jobcentrene, er tilfredse eller meget tilfredse med samarbejdet.

3 ud af 4

af de borgere, vi møder i landets jobcentre, har andre udfordringer end ledighed.

80%

af medarbejdernes tid i jobcentrene bruges på borgere langt fra arbejdsmarkedet.

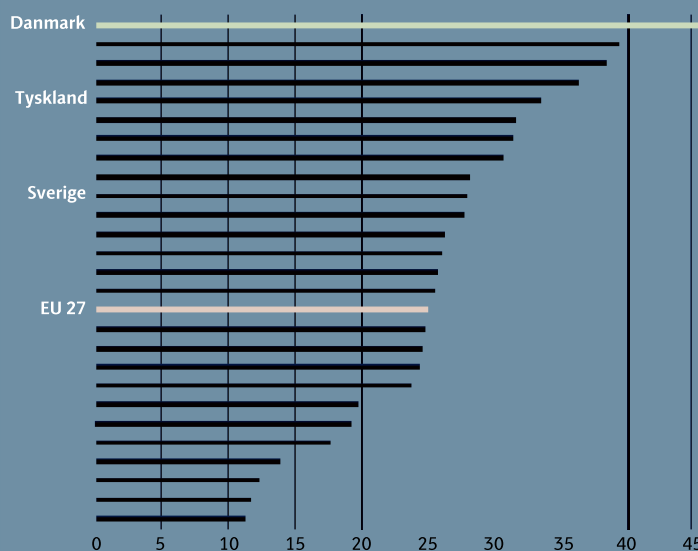
Det er fx aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, hvor:

- Tre fjerdedele er ufaglærte
- 8 ud af 10 har væsentlige helbredsproblemer
- Knap halvdelen har haft et forløb i hospitalspsykiatrien indenfor 5 år

Vi har den højeste beskæftigelse blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig baggrund nogensinde

Danmark er det land i EU, som er hurtigst til at få folk tilbage i arbejde efter 3 måneder

Andel ledige i job efterfølgende kvartal

Siden man begyndte at udrulle den aktive beskæftigelsesindsats i 1994, er bruttoledigheden strukturelt faldet fra 11 pct. i 1993 til 4 pct. i dag.

Professor i økonomi Michael Rosholm
Jyllands-Posten den 10. oktober 2022

Borgernes tilfredshed med deres kontakt med jobcenteret under coronanedlukningen er samlet set høj:

Ifm. coronanedlukningen spurgte vi borgerne om deres oplevelse med jobcenteret. 81 pct. svarede, at de er meget tilfredse eller tilfredse med kontakten, mens blot 5 pct. er utilfreds eller meget utilfreds. Tilfredsheden er højest blandt borgere på sygedagpenge og lavest blandt borgere på uddannelseshjælp.

Antallet af kontanthjælpsmodtagere er rekordlavt – både når det gælder de jobparate og aktivitetsparate

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk
🐦 @kommunerne

Produktionsnr. 830880